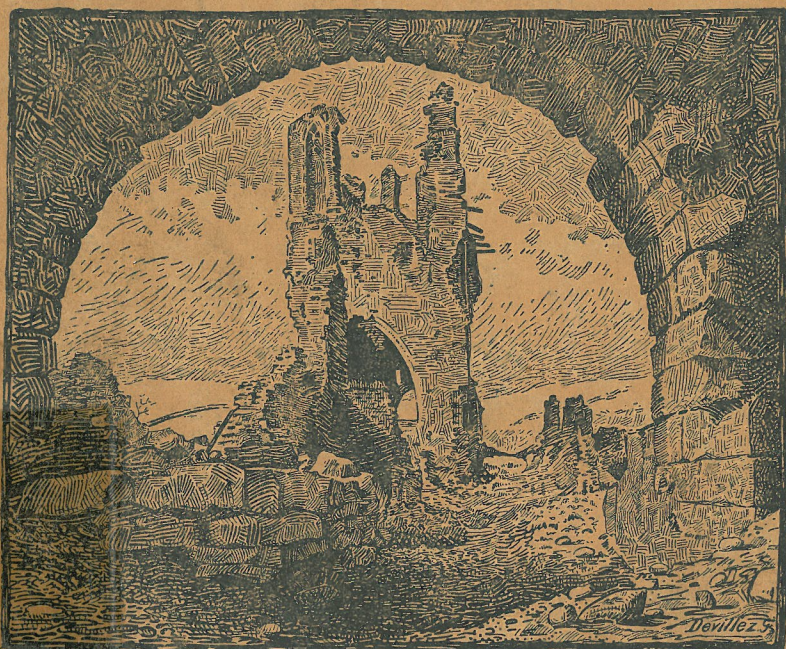

BELGISCH LEGER

De Oorlogsoorden

VELDTOCHT 1914-1918

OFF
34
4
13
1

V. FAC.
GNATIUS
WERPEN

Verkocht door den Dienst der Oorlogsoorden
- - - - - ten voordeele der - - - - -
Nationale Werken voor Oorlogsinvaliden
- - - - - en -Weezen - - - - -

Vlugschrift N° 1.

PRIJS :

DE
VERRICHTINGEN
VAN
HET BELGISCH LEGER
1914-1918

DE BEHOUDEN OORLOGSOORDEN

Vlugschrift, versierd met eene kaart op 1/100.000^e

en veertien platen

van den Fotografischen Dienst voor 't Leger.

BRUSSEL
DRUKKERIJ VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING

1924

F 46607

OFF

24

4

13

1

UNIV. FAC.
ST.-IGNATIUS
ANTWERPEN

UITGAVEN
van den
DIENST DER OORLOGSOORDEN

(Tekst van den Legerstaf.)

Vlugschrift n° 1 : Algemeen overzicht der verrichtingen van 't Belgisch leger met eene kaart en veertien platen.

Prijs :

Vlugschrift n° 2 : Wetenswaardigheden over de behouden Oorlogsoorden met eene kaart, vier schetsen en dertien platen.

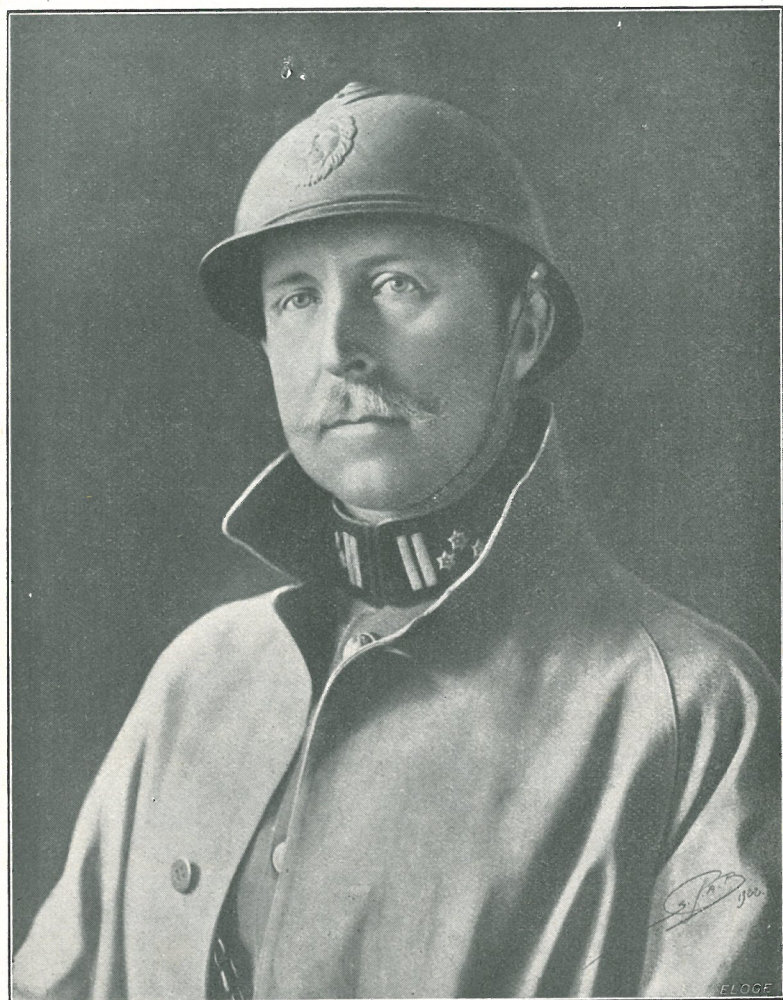
Prijs :

Deze vlugschriften bestaan in 't Fransch, Vlaamsch en Engelsch.

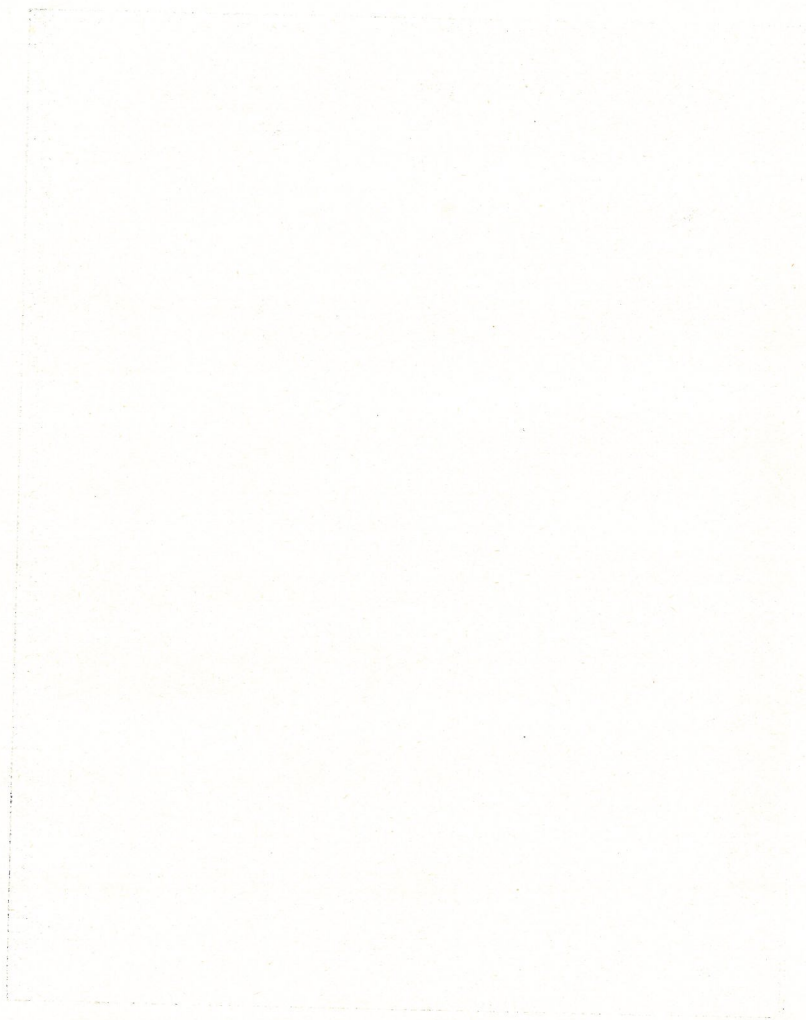
3. Kaart der Yzerstreek op 200.000^e.

Prijs :

Voor bestellingen, zich wenden tot het bureel van den Bestuurder der Oorlogsoorden. — Vuurtoren te Knocke a/Zee.

Z. M. DE KONING DER BELGEN

AMBTELIJKE LIJST

der behouden Oorlogsoorden.

De cijfers dezer lijst houden verband met de nummers aangegeven door de kaart op 1/100,000, welke bij onderhavig vlugschrift gevoegd is en ook aan deze der kaart der Yzerstreek op 200,000.

- A. Wapen museum in den vuurtoren van Knoeke a/Zee.
1. Duitsche batterij Wilhelm II te Knoeke a/Zee.
 2. Duitsche kanonnen aan 't Havenhoofd te Zeebrugge.
 3. Duitsche batterij Deutschland te Breedene.
 5. Strijdpst der Duitsche Admiraliteit te Middelkerke.
 6. Groote Pijlschans te Nieupoort.
 7. Batterij Karnak te Oost-Dunkerke.
 8. Schuilplaats van den bareelwachter te Ramscappelle met schuilpost voor mitrailleuses.
 9. Schuilpost voor mitrailleuses tegenover het station te Pervyse.
 10. Uitzicht van 't station te Pervyse.
 11. Strijdpst van den Majoor der wacht aan Km. 4,400 der spoorbaan Dixmude-Nieupoort.
 12. Bodemvlak van den toren te Oud-Stuyvekenskerke met nabijgelegen schuilpost.
 13. Doodengang (boyau de la mort) en schans van den Ruiter. Duitsch sappenhoofd op den linker Yzer-oever (mijlpaal 16) en beton-schuilposten van den rechter Yzer-oever (mijlpaal 16).
 14. Strijdpst van den compagnie-commandant aan den Yzerdijk te Dixmude, tegenover de vaart van Handzaeme (linkeroever).
 15. Bloemmolen van Dixmude en reeks Duitsche schuilposten op den rechter Yzer-oever tot aan de spoorbaan.

17. Redoutes Albert en Elisabeth tusschen mijlpalen 19 en 20 van den Yzer (linkeroever).
 18. Huis der Joconde, mijlpaal 19,500 van den Yzer (linkeroever).
 19. Schuilpost van den Majoor aan mijlpaal 19,500 van den Yzer (linkeroever).
 20. Bruggenhoofd aan mijlpaal 19,500, bosch van 't schiereiland (rechteroever).
 21. Uitkijk nabij de kerk te Clercken.
 22. Schuilplaats van den Grootvader (du Grand-Père), ten Noorden van Kippe, mijlpaal 12,500 der baan Dixmude-Yperen.
 23. " Castel Britannia " ten Zuiden van Kippe, mijlpaal 12,500 der baan Dixmude-Yperen.
 24. Hoekske (plaats waar drie Duitsche stukken verzonken liggen).
 25. Groot Duitsch kanon van Leugenboom te Couckelaere.
-

ALGEMEEN OVERZICHT
der
Verrichtingen van 't Belgisch Leger
1914-1918.

Op 4 Oogst 1914 werd België door een ontzaglijk ingerichten en toegerusten vijand overvallen. Daartegen kon het slechts een klein leger stellen, met ontoereikend kader, zonder zwaar geschut, zuinig toegerust, in bezit slechts van een pas opkomend vliegwezen, kortom, ontbloot van het ontzaglijk technisch tuig door den hedendaagschen oorlog vereischt.

Niettemin bood het den overweldiger al den weêrstand, door zijne geringe middelen veroorloofd.

In den nacht van 3 tot 4 Oogst bleek het zeker dat de Duitsche troepen België met geweld wilden doortrekken.

Onverwijld deed het Opperbevel de door den toestand genoodzaakte maatregelen treffen.

Bevel werd gegeven tot vernieling der groote kunstwerken op de verbindingswegen welke door de Duitsche troepen konden benuttigd worden.

Overeenkomstig het verdedigingsplan werd aan de 3^e divisie opgelegd, gesteund op de versterkte stelling Luik den vijand te weêrstaan; aan de 4e divisie de plaats Namen te houden; aan de 1ste, 2e, 5e en 6e divisies, omstreeks de

Geete tegenover den tegenstander post te gaan vatten, onder bescherming der vestingen van de Maas en in de richting van Borgworm door de divisie ruitèrij gedekt.

Zoodra België, op 4 Oogst, de schending zijner grenzen vernam, deed het beroep op de voor zijne onzijdigheid instaaude mogendheden en omschreef daarbij hoe het de verdediging van zijn grondgebied dacht te bewerkstelligen :

“ Er zou, aldus 's Konings Regeering in dit beroep, gezamenlijk en in gemeen overleg worden opgetreden, om het door Duitschland tegen België gepleegd geweld het hoofd te bieden en tevens in de toekomst het behoud van België 's onafhankelijkheid en onschendbaarheid te waarborgen.

„ België is gelukkig te kunnen verklaren dat het de verdediging der vestingen op zich neemt.”

Anderdeels, daar het Duitsche ultimatum van 2 Oogst reeds gissen liet dat, zoo de Duitsche legers door 't land moesten rukken, de Maas niet de noordergrens maar wel de aslijn hunner aanvallende beweging naar Frankrijk zou wezen, lag het voor de hand dat een veel hooger aantal strijdkrachten dan 't Belgisch leger door ons Land gingen trekken.

Er werd dienvolgens bepaald, dat het leiden der verrichtingen zou uitgaan van volgende beginselen :

I. — Telkens het Belgisch leger tegenover veel talrijker strijdkrachten zal staan :

1° Houdt het stand zoo ver mogelijk vooruit, op goede verweerstellingen, en snijdt den overweldigder derwijze den pas af dat het grootste

deel van 't grondgebied aan den inval blijve onttrokken;

2° Aldus in den toestand van voorhoede der Fransche en Engelsche legers, wacht het op die stellingen totdat aansluiting met deze legers kunne geschieden;

3° Ware, bij aankomst van 's vijands drommen, bedoelde aansluiting niet bereikt, dan zou het zich niet blootstellen aan een wissen ondergang die, onvermijdelijk, het bezetten van 't grondgebied zou ten gevolge hebben, en daarom :

a) Vermijdt het, alleen tegen die drommen slag te leveren;

b) Vermijdt het, zich te laten omsingelen en handelt integendeel zóó dat er hem steeds eene vrije aftochtslijn overblijve die latere aansluiting met Fransche en Engelsche legers, met het oog op gezamenlijk optreden, mogelijk make.

II. — Telkens het leger slechts tegenover gelijke strijdkrachten zal staan :

Valt het den vijand aan op 't gunstigste oogenblik, 't zij als diens stellingen te uitgestrekt en ongenoegzaam ingericht zijn, 't zij als hij tijdelijk verzwakt is.

Bovendien zal het leger de verdediging waarnemen der versterkte stellingen Luik en Namen, alsmede der verschanste legerplaats Antwerpen.

Zulks waren de hoofdbeginselen op 4 Oogst aangenomen en binst den veldtocht in allen deele toegepast.

Feitelijk werd deze laatste, voor 't Belgisch leger, door drie wel onderscheiden standen gekenmerkt.

Binst den eerste, wijkt het Belgisch leger stap

voor stap, onder de herhaalde slagen van een veel sterkeren vijand, en doet hem inmiddels te Luik, te Namen en vóór Antwerpen gedeeltelijke nederlagen en tijdverlies lijden, waarvan de terugslag op de gezamenlijke verrichtingen der Verbondenen aanmerkelijk en voordeelig was. Daarna ontsnapt het uit zijn bedreigd Nationaal Bolwerk en bereikt, na een allerbehendigste beweging, zijne inderhaast ingerichte nieuwe basis te Oostende.

Alzoo bij zijne bondgenooten aangesloten wint het den Yzerslag, met medehulp eener brigade marine-fusiliers en eener Fransche divisie.

Met dezen slag eindigt de bewegingsoorlog.

Tijdens den tweeden stand, trekt het Belgisch leger zijn heilige wacht op aan de Yzerboorden, slaat er elke poging tot doorbraak af, tot het uur van den uitersten en zegevierenden stormloop in September 1918.

Hiermede begint de derde stand, met zijn alverwinnend vooruitstormen, welk slechts door 't onderteekenen van den wapenstilstand, op 11 November, wordt stopgezet.

EERSTE STAND

TOT AAN DEN IJSERSLAG

Op 4 Oogst, 's morgens, hadden de drie divisies van het Duitsche ruiterskorps von der Marwitz de grens overschreden.

4 Oogst.
Inval in België.

Terwijl de 9e divisie van dit korps, ten Zuiden, naar de Ourthe de stelling Luik omtrok, overweldigden de 2e en 4e divisies 't land van Herve. Dan, de plaats noordwaarts ontwijkend, drongen zij vooruit naar de Maas. Te Visé gekomen, vonden zij de brug vernield en de overgangen van den stroom door een bataljon van 't 12e linie bewaakt.

Ondanks het gebruik van kanonnen en infanterie-versterking niet bij machte den overtocht af te dwingen, breidden de divisies hunne beweging noordwaarts uit; twee regimenten huzaren konden aldus te Lixhe de Maas doorwaden en de Belgische compagnieën, links overvleugeld, weken naar de fortelinie terug.

Achter die verkenningsruiterij spoedden zich inmiddels zes versterkte gemengde brigaden, 't zij het Maasleger onder von Emmich, naar den buitengordel der vesting Luik, streng belast deze laatste met geweld in te nemen.

Maar, de onverzettelijke dam door het dapper garnizoen tegen elken stormloop dier brigaden opgeworpen, deed de Duitsche legerleiding

16 Oogst.
Val der laatste
forten
van Luik.

weldra beseffen, dat zij er moest van afzien de vesting stormenderhand te bemachtigen. Temeer, zij werd er door genoodzaakt van kop tot teen eene belegeringsmacht (onder von Einem) samen te stellen die, dank zij het onweerstaanbaar uitwerkseel van ontzaglijke kanonnen, er op 16 Oogst eindelijk in slaagde de twee laatste forten der vesting te vernietigen.

De vesting Luik heeft hare taak volbracht. Zij weerstond lang genoeg om Frankrijk toe te laten zijne aanvankelijk naar 't Oosten gerichte samen-trekking te wijzigen en noord-westwaarts stand te nemen.

Dank zij Luik, heeft het Fransche leger een doodelijken slag op de gevoelige plaats kunnen afwenden.

Bij de bevestiging van 't nieuws der gebeurtenissen aan de Maas, werden inderhaast Fransche divisies naar 't noorden gestuurd om, stroomopwaarts Namen en op de Samber, eenen weerstand in te richten dewelke, te zwak nog, stap voor stap tegenover den stortvloed van drie legers van den aanrukkenden Duitschen vleugel moest wijken. Toch hernamen de Fransche legers, op een nieuw front hersteld, weldra den aanval in een heerlijken terugkeer en verwezenlijkten het « Wonder aan de Marne ».

Nu, van deze heuglijke zege was de weerstand van Luik onbetwistbaar de inleiding.

Terwijl de verdedigers van ons bruggenhoofd aldus hardnekkig aan de razende stormloopen der beste Duitsche troepen het hoofd boden, waren vier Belgische divisies, naar Borgworm door de divisie ruitery gedekt, achter de Geete

De
verweerstelling
aan de Geete.

op twee dagmarschen van Luik samengetrokken.

Deze verdedigingslinie, rechts verlengd door den loop der Maas tusschen Namen en Givet en links aangeleund tegen den Demer, beveiligde een groot deel van 't Belgisch grondgebied en sneed aan den Duitschen inval, midden door België, den pas af.

Ofschoon het overschot der 3^e divisie uit Luik aan de weermacht der stelling werd toegevoegd, was de getalsterkte van 't Belgisch leger ontoereikend om gansch die linie te bezetten; desniettemin kon het er met voordeel wachten tot de krachten der voor onze onzijdigheid instande natiën de ruimte tusschen de Geete en de stelling Namen — door de 4^e divisie gehouden vleugelsteunpunt — kwamen aanvullen.

Het dekte er bovendien de hoofdstad, en liep er geen gevaar afgezonderd te worden van Antwerpen, basis der verrichtingen en der voorraadbe-zorging.

Sedert 9 Oogst was de divisie ruitery teruggetrokken op den linkervleugel van 't leger, waarvan zij aldus de linie achter de Geete, van benoorden Thienen tot bij Diest, uitbreidde.

Nu, terwijl het belegsheir von Einem zich hardnekkig inspande om de overgebleven forten van Luik, laatste hinderpaal voor den doortocht der legers van den Duitschen rechtervleugel, een voor een te doen vallen, waren de 2^e en 4^e divisies ruitery von der Marwitz vóór de Belgische liniën op kondschap uit en schermutselden met onze verkenners en voorposten.

Op 12 Oogst, gelast naar Brussel uit te verken-nen, poogden zij te Haelen met geweld over de

12 Oogst.
Gevecht
bij Haelen.

Geete te geraken. In dollen stormrit stuitten zij er te vergeefs, eerst tegen onze karabiniers-wiel, ridders, dan tegen onze regimenten lansiers. Evenwel, ten prijze van bloedige slachtingen hunner beste eskadrons, konden zij een stond vasten voet kruigen aan den westeruitgang van Haelen; doch, als redmiddel bleef hun weldra niets over dan het dekken van hun overhaasten aftocht over de Geete, zoohaast de troepen der 4^e gemengde brigade, in aller ijl ter hulp der divisie ruitery gesneld, door verwoede tegenaanvallen ingrepen. Dit was de overwinning van Haelen.

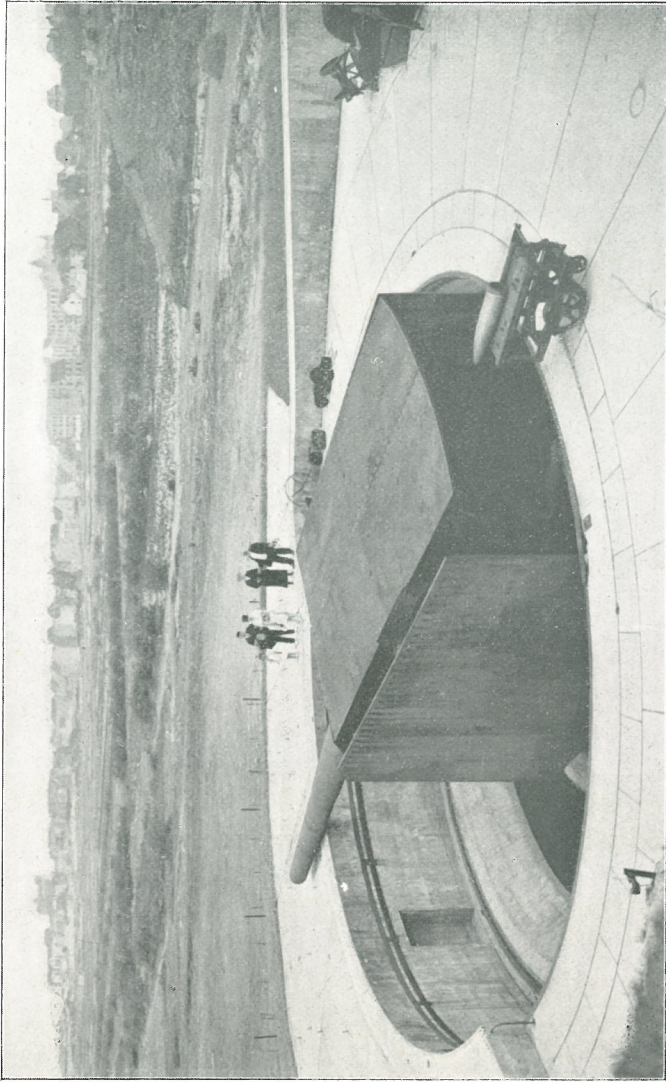
Kort na half-Oogst echter, benevelde de toestand. Uit Visé, uit Luik, uit Hoei, de banen onafzienbaar overdekt, stroomden eindelooze Duitsche kolonnen toe in de richting van ons nog steeds alleenstaande leger.

Op 18 Oogst 's ochtends, werd de toestand effenaf hachelijk. De divisie ruitery, andermaal over geheel haar front aangetast door de spits der noorderkorpzen van 't 1ste Duitsche leger, moest, van 's voormiddags, op Leuven terugtrekken.

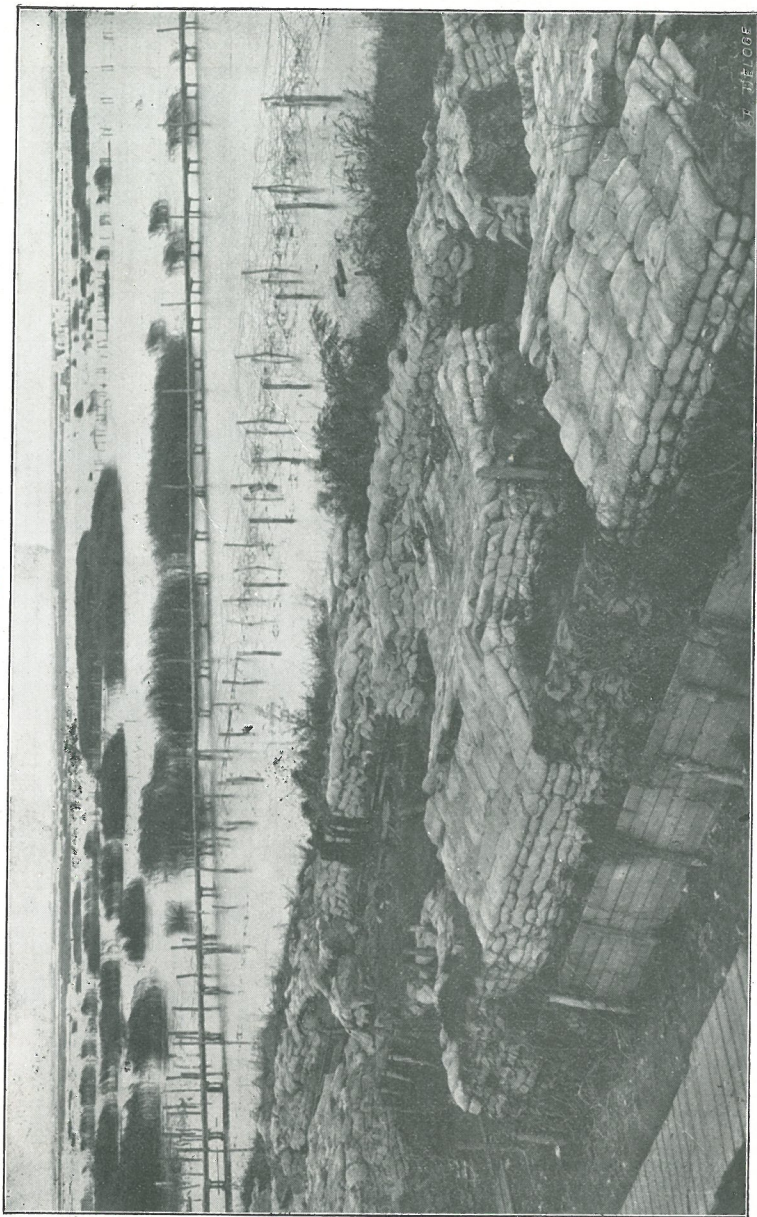
Meer zuidwaarts kon de vijand alsdan, na bloedige gevechten met de voorposten der 1ste Belgische legerdivisie, de stellingen van Ste-Margriet-Hautem in de zijde en van voren aangrijpen.

Terwijl enkele eenheden der 3^e gemengde brigade vinnig de toegangen van Thienen betwistten, weerstond de 2^e gemengde brigade hardnekkig tot laat in den avond vóór Ste-Margriet-Hautem, en steeds aldus het overige der divisie in staat los te geraken. Doch, erg gedund kwam ze uit dien koppigen strijd.

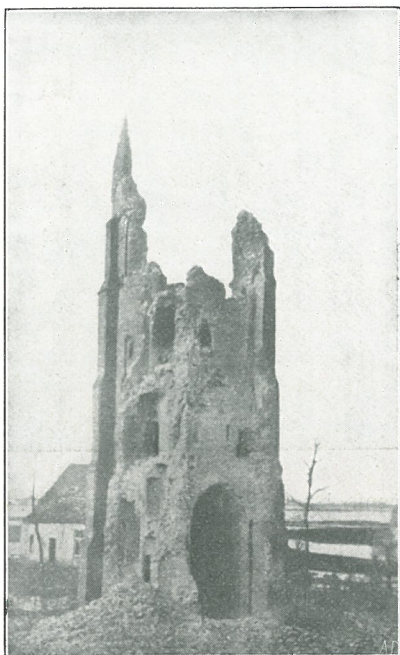
18 Oogst.
Gevecht bij
Ste-Margriet-
Hautem.

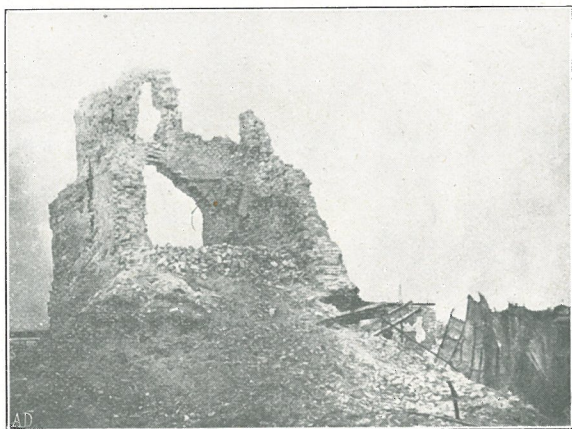
KNOCKE AAN/ZEE. — Duitsche batterij Wilhelm II. Kanon van 305^{mm.}

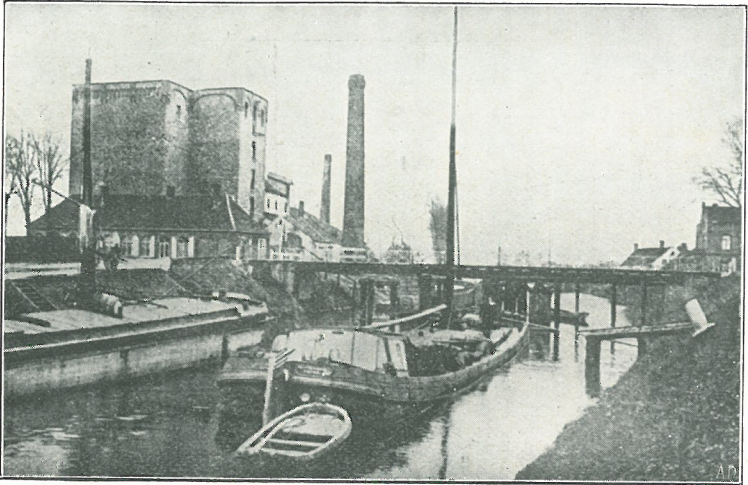
Overstroming vóór de statie te; Pervyse (September 1916).

Toren van Oud-Stuyvekenskerke (November 1914).

Toren van Oud-Stuyvekenskerke (Februari 1917).

Bloemmolen te Dixmude (Oogst 1914).

Bloemmolen te Dixmude (October 1918).

Van dan af kon het Opperbevel, tevens ingelicht over den aanhoudenden aantocht van nieuwe kolonnen over de Maas, niet verder twifelen aan de aanwezigheid van zeer aanzienlijk sterker vijandelijke strijdkrachten, tegenover en bezijden het leger. De omtrekkende beweging, naar Diest en Aerschot in aanvang, verried zelfs duidelijk 's vijands voornemen ons links te omsingelen en van de basis Antwerpen af te snijden.

Feitelijk kwamen de aansnellende gebeurtenissen der volgende dagen zijn voornemen bevestigden. Op 18 Oogst waren er wezenlijk, benoorden de Maas, acht korpsen van eerste linie, op eenen dagmarsch door drie reserve-korpsen gevolgd, 't zij ongeveer 500,000 man, buiten de strijdkrachten die door de provinciën Luxemburg en Namen naar Frankrijk oprukten.

Nu, tot dusver had alleen het 5^e Fransche leger een vooruitgeschoven korps dat de bruggen hield aan Samber en Maas, onderscheidenlijk bewesten en bezuiden Namen. Dit korps was reeds op 15 Oogst, te Dinant, handgemeen geweest met een korps Duitsche ruitery, en werd door 't gansche 3^e leger bedreigd.

Wat het Engelsch leger betreft, dit begon alsdan in de streek Landrecies-Kamerrijk aan te komen.

Zoo bleef het reeds ernstig gehavend Belgische leger, met 80,000 man, alleen in enge voeling met elf vijandelijke korpsen. Een gezamenlijk optreden, op de bezette stelling, viel dus buiten alle overweging. Er diende met spoed beslist; het Belgisch leger, dat al zijne verbintenissen meer

dat uitvoerde, had enkel nog als hulpmiddel, den vijand te ontwijken om niet ingesloten en vernietigd te worden. Zonder verder verwijl besloot dan ook de Koning tot den aftocht van 't Leger naar 't noord-westen.

18 Oogst.
De Koning
besluit tot
terugtocht van
't leger naar
de stelling
Antwerpen.

Deze begon op 19 Oogst in den morgen; het leger moest den linkeroever der Dijle bereiken en hoofd bieden op de linie Neeryssche-Leuven-Rotselaer.

19 Oogst.
Gevecht
bij Aerschot.

Maar bij de morgenschemering ontstond een vinnige achterhoede-strijd tusschen de spits van het 2^e Duitsche korps en bij Aerschot opgestelde eenheden der 3^e Belgische divisie. Dit hardnekkig treffen, waar vooral eene compagnie van het 9^e linie uitblonk, bewees klaar dat 's vijands rechtervleugel de Belgen links zocht te omsingelen en er geen sprake kon van zijn het aan de Dijle gekozen front te houden. Daarom werd het terugwijken naar de fortelinie der stelling Antwerpen onverwijld doorgezet.

Op 20 Oogst in het Nationaal Bolwerk teruggetrokken, was het veldleger bereid om een nieuwe rol te spelen in overeenstemmende handeling met de legers der waarborgende natiën, door minstens eventualrijke strijdkrachten als de zijne vóór zich te weerhouden.

Alleen zijn optreden tot dien dag was oorzaak, dat de vijand ten slotte de Fransche grens eerst kon overschrijden op 24 Oogst, 't zij den drie-entwintigsten dag der mobilisatie in Frankrijk.

Verdediging
der stelling
Namen.

De versterkte stelling Namen — steunpunt van den rechtervleugel der linie, pas door 't leger noodgedwongen ontruimd — bleef binst deze gebeurtenissen bezet door de 4^e divisie en de

vestingstroepen, overeenkomstig de door België aangegane verbintenis zijne vestingen te verdedigen.

Vanaf 20 Oogst werden de hoofdwachten teruggedrongen. Op 21 Oogst werd Namen aangevallen, samen met de Fransche divisies aan den Samberoever nabij de stad. Zooals te Luik, werd het een stelselmatig verdelgen der vesting, en weldra moest de bezetting bezwijken onder de verpletterende overmacht van een belegstuig, nog doelmatiger geworden na de ondervinding te Luik opgedaan.

Op 22 Oogst streden tegen de vesting, drie legerkorpsen min eene reserve-divisie, 't zij 107,000 man, gesteund door 446 vuurmonden van alle kaliber, 420 inbegrepen.

De verweertroepen moesten op 23 Oogst, terwijl ook het Ve Fransche leger week, een uiterst bezwaarlijken en lastigen aftocht beginnen; 14,000 man konden den greep van den omstreeks Dinant over de Maas geraakten vijand ontsnappen en Frankrijk bereiken, om over zee, langs Havre en Oostende, naar Antwerpen te trekken.

Zoo was 't leger in de verschanste legerplaats met al zijne eenheden weer te zamen.

De laatste forten van Namen waren den 25ⁿ Oogst gevallen.

Ofschoon reeds hard beproefd door twee belegeringen en menigvuldige achterhoede-gevechten, mocht het leger niet werkeloos blijven in de vesting, door dezer forten beveiligd. 't Was op 't oogenblik dat in Frankrijk beslissende gebeurtenissen plaats grepen. Met een minimum strijdkrachten tegen de Russen gekeerd, zochten de

25 Oogst.
Val der laatste
forten van
Namen.

**Uitvallen uit
Antwerpen.**

Duitschers een maximum beschikbare krachten samen te brengen tegen het Fransch-Britsche leger, om dit terstond doodelijk te treffen. De afloop van den oorlog stond op 't spel. De ondankbare, doch edelmoedige en roemrijke rol van 't Belgisch leger was, de Duitsche strijdkrachten vóór Antwerpen onverpoosd aan te vallen, om aldaar bij den vijand geenerlei verzwakking mogelijk te maken. Driemaal vielen onze divisies uit de plaats om het waarnemingsleger te bestoken. Nu, niet alleen hielden zij telkens de vijandelijke krachten op, maar dwongen de Duitsche legerleiding, bezorgd wegens het geweld der hem toegebrachte stooten, tijdens den slag aan de grenzen alsmede bij de Marne-dagen talrijke krachten terug te roepen, welke hem op die beslissende stonden van den oorlog rampspoedig te kort schoten. Inzonderheid op 9, 10 en 11 September hadden de Belgen, na overhoopsnijten der waarnemingskorpsen, den zoom van Leuven bereikt en de spoorbaan tusschen Leuven en Thienen opgeblazen. Brussel was bedreigd. Dan zag men naar de Marne oprukende Duitsche divisies rechtsomkeert maken, naar 't Belgisch leger toe.

Het doel van dit laatste was bereikt; de vijandelijke hulptroepen vonden slechts ledige ruimte: onze divisies waren naar Antwerpen terug.

Ongelukkiglijk naderde 't uur van een nieuw en zwaar offer. In Frankrijk lag het front meer en meer vast en Duitschland, in bezit van versche strijdkrachten, was besloten met de vesting Antwerpen en het Belgisch leger, onverpoosde bedreiging voor flank en verbindingen, ineens af te rekenen.

Op 26 September begonnen onze velddivisies de voorbereiding tot een derden uitval door het Fransche Legerhoofd aangevraagd, wanneer een geweldig optreden van den vijand tegen de zuidersectors der stelling, 's anderdaags ingezet, allen twijfel benam over diens voornemen het beleg aan te vatten. Haastig moesten zij terug binnen de plaats om, met de vestingtroepen, de tusschenruimten der aangevallen sectors te bezetten. Trots de verpletterende overmacht van 's vijands zware artillerie, betwistten zij dapper het terrein, voet voor voet. Doch, van den derden belegeringsdag af, had de volslagen vernieling der twee belangrijke werken van 't zuid-oostelijk front (Waelhem en Ste-Cathelijne-Waver), het onmogelijke van een langen weerstand doen inzien, en overwoog de Belgische Legerleiding de te treffen maatregelen om de overgave van het veldleger te voorkomen en de voorraadbasis uit de belegerde plaats naar Oostende over te brengen. De weerstand werd halstarrig voortgezet totdat er gevaar voor insluiting ontstond en op 7 October maakte het veldleger, na 's nachts het gevecht benoorden de Nethe te hebben kunnen afbreken, zich op den linker Scheldeoever gereed om de streek zijner nieuwe, in stilte te Oostende voorbereide basis te vervoegen. Alleen de 2° Belgische divisie, eene onlangs als versterking toegekomen divisie Britsche zeesoldaten en de vestingtroepen, bleven ter beschikking van den Bevelhebber der versterkte stelling. Den 8ⁿ 's avonds, gaf deze, na eene vruchteloze poging tot verzet op de tweede verweerlinie, aan de 2° divisie en de Britsche troepen oorlof

28 September
tot 10 October.
Verdediging
van Antwerpen.

7 tot
14 October.
Aftocht uit
Antwerpen
naar den IJzer.

zich bij het aftrekkend leger aan te sluiten. Haastig richtte hij alsdan met zijne vestingtroepen de verdediging in der verschanste legerplaats op den linkeroever, ten einde de overgave nog te verdagen en het gansche belegsheir zoolang mogelijk vóór Antwerpen op te houden.

Het Belgisch veldleger, ten westen der vaart Gent-Terneuzen samengetrokken, reisde dien dag onbelemmerd af naar de streek van Veurne en Dixmude. Het was er in geslaagd af te trekken door den engen gang benoorden de Schelde, langsheen de Hollandsche grens, zonder dat de Duitsche divisies, door hun Opperbevel op onze verbindingen uitgezonden, het ergens konden aanklampen. Wel was het hun op 7 October gelukt, na vele en ijdele pogingen bij Dendermonde, de Schelde meer westwaarts te overschrijden, doch, elk verder oprukken aldaar was dadelijk door eene flankhoede-brigade der 6^e Belgische divisie gefnuikt.

Den 8ⁿ stieten dezelfde doch versterkte Duitse kolonnen te Lokeren op de 3^e divisie, welke dien belangrijken knoop van verkeerswegen dekte, terwijl benoorden het leger aftrok. 'S anderdaags hadden zij eene spits Gentwaarts gedreven, maar de daags te voren uit Duinkerke aangekomen Fransche marine-fusiliers van Admiraal Ronarch, samen met de Belgische 4^e gemengde brigade, hadden hen den weg versperd.

Terwijl deze uiterst netelige aftochtsbeweging aldus met volle welslagen werd voltrokken, bleef de bevelhebber van het belegsheir de plaats Antwerpen en de laatste troepen welke ze verdedigden, hardnekkig bestoken.

7. October.
Gevecht
bij Berlaer.

Op 10 October, toen langer verzet nog enkel, zonder eenig militair nut, verdelging van de woedend door den vijand beschoten stad kon medebrengen, verliet het overblijvendegarnizoen de vesting. Een gedeelte vervoegde het veldleger, een ander trad Holland in, terwijl de Duitschers de overgegeven en ledige plaats binnentogen.

Het heengaan der hoofdmacht van 't veldleger was, ten slotte, volkomen ontsnapt aan de Duitse Legerleiding die trouwens, tot den IJzerslag, aan 't voortbestaan van een nog strijdbaar Belgisch leger niet meer gelooven wou.

Intusschen kon dit laatste, dank zij de aankomst te Gent eener nieuwe verbonden hulpmacht (de uit Zeebrugge afgestapte 7^e Engelsche divisie) en op aandringen der Fransche Legerleiding, zonder meer hinder een eerste stelling inrichten beoosten der IJzer. Doch, daar het uitzicht er de Engelsche linie te verlengen, welk tot keuze dier stelling had geleid, niet kon worden verwezenlijkt, beval de Koning zijn leger tot aan den IJzer te wijken.

Onverpoosd had het Belgisch leger tot dusver aan de spits der verbonden legers gestreden. Pas nog, door een behendigen aftocht naar den linkervleugel van 't Engelsch-Fransche front, kwam het aan insluiting te ontsnappen. En, ondanks volslagen uitputting, met zijnen Koning besloten ten allen prijze een laatste brok vadergrond te behouden, bood het den vijand nogmaals 't hoofd, van Nieupoort tot Boesinghe. Het had nog slechts 48.000 geweren, 300 gebruikte kanonnen van 7c5, 23 kanonnen van 15 c. met weldra uitgeputten

16 tot
31 October.
De IJzerslag.

schietvoorraad. Als versterking : een enkele brigade marine-fusiliers.

Het Fransch Opperbevel vroeg acht-en-veertig uren stand te houden. Het hield veertien dagen vol !

Op 15 October aan den Yzer gekomen, werd het er reeds den 16ⁿ aangevallen.

Honderd vijftig duizend zegedronken Duitschers, gesteund door 500 kanonnen van alle kaliber, met onuitputtelijken voorraad, hadden strenge opdracht de linkerzijde der Bondgenooten te overvleugelen en het IVe leger tot Duinkerke en Kales te brengen.

En op ons deerniswekkend, afgesloofd, ontriefd en verminderd legertje rustte de allervoornaamste taak dit grootsche plan, duidelijk tegen Engeland gericht, te doen mislukken. Het schoot er niet bij te kort. Van 16 October af, werden wij gepolst door het IIIe reserve-korps. Het heftig onthaal, dat zijne krachtigste naar onze voorposten gestuurde spitsen te beurt viel, deed den vijand aldra inzien dat hij pal werd afgewacht. Toch overtuigd dat het Belgisch leger, op en top uitgeput, niet lang kon houden, zou hij pogen het snel overhoop te werpen, vooraleer het versterking kon krijgen.

Zijne herhaalde stooten op 17, 18, 19, verrieden zijn voornemen slag te leveren in de strook beheerscht door de stad Nieupoort benoorden en de stad Dixmude bezuiden.

Den 19ⁿ deed onze Legerleiding, om onze geweldig bestookte voorhoede te ontlasten, de marine-fusiliers en de 5^e divisie uit Dixmude tegen de linkerflank van den Duitschen aanval

aanrukken. Op 't oogenblik dat deze beweging reeds merkbare voordeelen opleverde, kwam het bericht van de versnelde aankomst der XXIIe en XXIIIe Deutsche reserve-korpsen, bij Rousselaere, de zegevierende troepen dwingen bewesten Dixmude terug te trekken.

Den 20ⁿ October geraakte de vijand tot den Yzer, echter zonder vat te krijgen op de bruggenhoofden Dixmude, Schoorbakke, noch Nieu-poort. De door Generaal Foch gevraagde acht-en-veertig uren weerstand waren verstreken.

Onverpoosd en zonder genade, nacht en dag beschoten in loopgraven en legeringen, zonder vuur noch schuilplaatsen, waren onze troepen gansch afgemat toen de Duitschers, den 22ⁿ 's morgens, benoorden Tervaeten den doortocht over den stroom konden afdwingen. De stoutste tegenaanvallen, onder lengtevuur gebroken, bleken onmachtig om den aanrander te ontnestelen, die zich weldra als eene olievlék over de gansche aldaar door den stroom gemaakte bocht verspreidde en er zich verschanste. Langzamerhand raakte de Yzerdijk verloren. Dan werd de Beverdycklinie gehouden, met aansluiting bij den stroom bezuiden Nieu-poort en benoorden Dixmude.

Niet bij machte deze beide vleugelschansen, trots al zijne stormloopen, te bemeesteren, wilde de vijand ten allen prijze ons centrum inbeuken. Hij geraakte evenwel niet verder dan de eerste wijkstellingen, maar, onze laatste reserves waren in de liniën versmolten. 't Was dan dat de twee brigaden der 42^e Fransche divisie, eerst bestemd tot een aanvallend optreden naar Westende, op

aandringen onzer Legerleiding den 24ⁿ en 25ⁿ gelukkigerwijze ingrepen.

Het was tijd : onze soldaten, sedert den 16ⁿ handgemeen, waren letterlijk op. En toch hielden zij stand. Slechts stap voor stap weken ze. Kon- den ze meer? Het was niet mogelijk, en zulks werd begrepen toen de heldhaftige soldaten der 42^e divisie onmachtig bleken om den Yzerdijk te heroveren.

Voet voor voet, met het overschot der Bel- gische bataljons, deinsden de Fransche jagers en linietroepen terug tot de glooiing der spoorbaan Dixmude-Nieuport, uiterste wijklijn door den Koning veroorloofd.

Nooit sloeg tragischer uur in onze geschiede- nis. Ook besloot de Legerleiding den duur van gunstig tij te baat te nemen om, door onder water zetten der streek tusschen Yzer en spoor- baan, zijn centrum te verstevigen. Aanstonds togen de pionniers der genie aan den arbeid en voerden, alle gevaar trotseerend, onverwijld de voorwerken uit. Een nieuwe bondgenoot, de over- strooming door zeevloed, ging weldra opdagen ten bate der troepen die nog slechts met de kracht der wanhoop weerstonden aan de onafge- broken, doch plaatselijke aanvallen waarbij de vijand, gelukkig voor ons, reeds minder overtui- ging liet blijken.

Trouwens, van den 27ⁿ af was de zaak voor hem verloren. Dit voelde hij en, spijt uitputting en zware verliezen, besloot hij tot eene laatste inspanning vooraleer het water, welk zich reeds den 28ⁿ langzaam deed gelden, hem alle hoop op doorbraak kwame benemen. Welnu, trots het

ontzaglijk geweld der voorbereiding zijner aanvallen door de artillerie, scheen het geluk hem enkel op één punt toe te lachen. 't Was op 29, te Ramscappelle. Eén dag en één nacht, was dit dorp in 's Duitschers handen. Verder doordringen konden zij niet. Evenmin zouden zij Ramscappelle behouden, waar de eerste huizen reeds den 30ⁿ werden heroverd. Beducht voor overstrooming hunner aftochtswegen, gaven zij de zaak op en weken voorgoed terug achter die enkele gemeten lage landen welke zij ons slechts voet voor voet, na vijftien dagen verbitterden en bloedigen kamp, hadden ontruikt.

Aldus won het overschot van een klein leger, reeds door twee maand veldtocht uitgeput, den vermaarden Yzerslag die, door zijne gevolgen en door de betoonde koenheid, gewis de heldhaftigste wapenfeiten der geschiedenis in onvergankelijken roem overtreft.

Wij hadden er het derde onzer strijdmacht verloren. Doch onze taak was zegepralend volbracht : wij hadden den linkervleugel der verbonden legers doelmatig gedekt en het oprukken der Duitschers naar de Engelsche basissen te Duinkerke en Kales, verhinderd.

TWEEDE STAND

DE WACHT AAN DEN IJZER.

**De
stellingoorlog.**

De stand van den bewegingsoorlog in 1914 is ten einde. Aan den IJzeroever begint het Belgisch leger zijn heilige wacht, onafgebroken voorgezet tot de zege in 1918. De winter van 1914-1915 was, voor 't Belgisch leger, de lastigste van den oorlog. Zijne uitrusting en kleeding hingen aan farden. Van 't Moederland afgesneden, beschikte het niet, zooals de andere legers, over de onmeetlijke hulpmiddelen zijner militaire magazijnen en zijner nijverheid. Onze soldaten hadden niet, gelijk hunne makkers der verbonden legers, den steun van bloedverwanten en vrienden, die zij integendeel onder 's vijands juk wisten. Hier weze hulde gebracht aan het initiatief van België's bondgenooten, evenals aan dit van talrijke onzijdige landen. De meest verscheiden hulp, uit alle werelddeelen toegestroomd, de nederigste zoowel als de aanzienlijkste giften, lenigden den nood onzer soldaten. Tevens werden alle pogingen aangewend om, op 't gebied van bondgenooten, de tot bedrijvigheid van 't leger noodige inrichtingen : zijne depots, bakkerijen, hospitalen, munitie-fabrieken, enz., te doen herrijzen. Terwijl dit alles door arbeid en vernuft tot stand kwam richtten onze soldaten, hunner-

zijts, aan den IJzer de stellingen in waarop zij met hunne beperkte getalsterkte de onder hunne hoede gebleven strook van België onschendbaar zouden maken.

Op doorweekten, modderigen bodem, onder stortregens en tevens onafgebroken beschieting, waren ze elken nacht werkzaam om ontelbare zakjes met slijkerige aarde te vullen. Aldus legden zij in eenen winter menigvuldige kilometers loopgraven aan. De lage steeds waterhoudende grond der IJzervlakte maakte het inderdaad niet mogelijk de verschansingen anders dan met aan-gebrachte aarde op te werpen. Alle materialen voor schuilposten en rijswerk, de mond- en schietvoorraad moesten, alstoen, op den rug en langs aardewegen waar men tot de knieën in den modder zonk, naar de eerste linie worden gebracht.

Bij elke hevige beschieting, bij elken langdu- rigen regen, stortten kilometers loopgraven in en moest het hardnekkig werk van meerdere weken herbegonnen worden. De taaie wil der Belgische troepen kwam alle hinderpalen te boven.

Binst dit tijdperk, nam 't Belgisch leger aan weinige groote wapenfeiten deel. Nochtans had het, in April 1915, gelegenheid zijne dapperheid te laten blijken. 't Is alsdan dat Duitschland, met zijn gewone wreedheid, de eerste maal gebruik maakte van zijne uitvinding der stikgas- sen, tot dusver geheim gehouden. Het wendde ze aan tegen 't Fransch leger omstreeks Lange- marck, onmiddellijk rechts van 't Belgisch leger dat de IJzervaart bezette tot Steenstraat. Onze bondgenooten, machteloos tegen de stikgassen,

25 April-5 Mei
1915.
Gevechten
bij Steenstraat.

moesten wijken. De vijand kon te Steenstraat de vaart overtrekken en tot Lizerne doordringen. In dezen hachelijken toestand stuitten de 6^e, later de 1ste, Belgische divisies 's vijands aanval met tusschen Steenstraat en Lizerne stand te nemen en, onder gassen, schroothagel en herhaalde stormloopen, vormden zij het onwrikbaar steunpunt, nadien door de koene Fransche troepen benuttigd om de op den westeroever genestelde Duitschers terug over de vaart te werpen.

Voortaan beterde stilaan de toestand : de spoorbaan Decauville kwam op, de liniën doorkruisend met hare kleine treinen, eerst getrokken door manschappen, daarna door paarden, ten slotte door drijfmotoren met vluchtige olie. Overal werden houtwegen aangelegd, waarlangs de allereerste linie droogvoets kon worden bereikt. Betonschuilplaatsen rezen op in alle loopgraven ; gevechts- en hulpposten werden in de stellingen van eerste linie ingericht. Met de manschappen nieuwerwets uitgerust, werd het leger tevens voorzien van het veelvuldig tuig voor loopgravenkrijg : seintoestellen, draadlooze telegrafie, periscopen, bommen- en granaatwerpers, catapulten, enz., enz.

De munitiebezorging beterde, het zwaar geschut kwam op en groeide aan. Langzamerhand zijne kracht voelende herleven en stijgen, verbeidde het Belgisch leger de geschikte omstandigheid om er, in een beslissenden kamp, den vijand blijk van te geven.

Juli-October
1917
2^e Vlaanderen-
slag.

Binst den zomer van 1917 werkte het Belgisch leger, tot den aanval vaardig, aan het Fransch-Britsch offensief in Vlaanderen mede, door een

heftig optreden der artillerie waarbij het zijne schiet- en waarnemingstelsels met besten uitslag kon beproeven. Samen met de Franschen, bemachtigden de karabiniërs-wielrijders een deel van het schiereiland Poesele. Meer noordwaarts, drongen de 1ste, 2^e en 3^e legerdivisies middenin de Duitse inrichtingen, door welgeslaagde plaatselijke aanvallen welke aldus het voorspel werden tot de grootsche verrichtingen van 't volgende jaar.

Binst het tijdperk, vervat tusschen den bewegingsoorlog in 1914 en het offensief van September 1918, was 't Belgisch leger nooit werkeloos. Geen oogenblik hield het kanonvuur op. Onafgebroken woedde de bommenstrijd, vooral te Nieuwpoort, Dixmude, Steenstraat, Het Sas. De bedrijvigheid der patrouilles, de steeds herhaalde schielijke overrompelingen, hielden gestadig de waakzame dapperheid der troepen gespannen, verhoogden hunne weerbaarheid en bereidden ze tot gewichtiger krijgsbedrijven voor. Zijnerzijds ontwikkelde zich aanhoudend het vliegwezen, dat steeds strijdlustiger optrad.

Binst geheel dien tijd van stug verweer, was de Legerleiding er vooral voor bezorgd de verliezen te verminderen en 't leger ongeschonden vaardig te houden voor den beslissenden strijd, gelet op de luttele wervingsbronnen waarover kon worden beschikt.

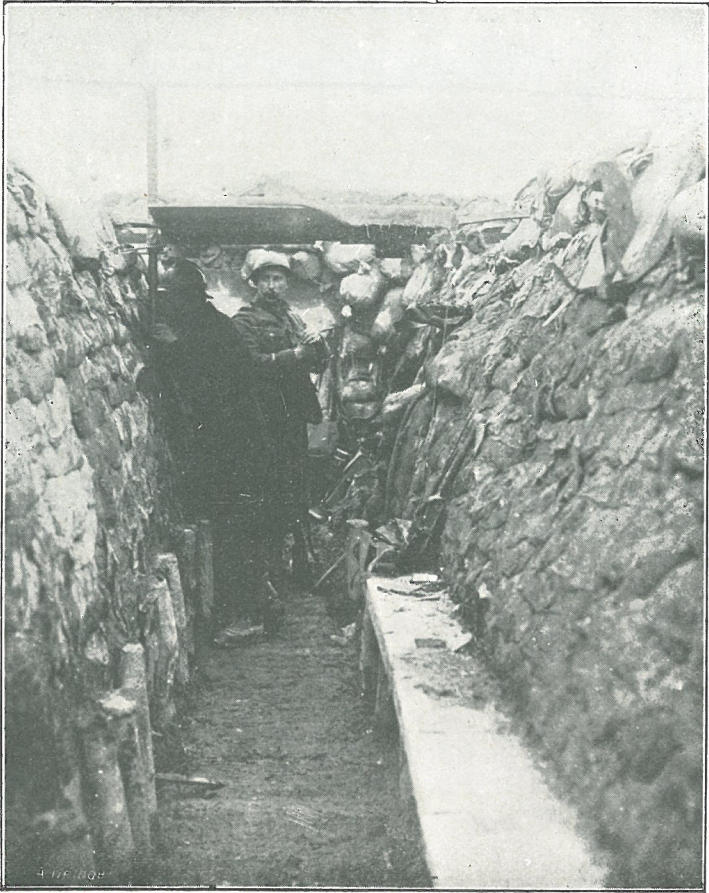
Einde 1917, breidde 't front van 't Belgisch leger zich uit in de streek van Merckem, onlangs door 't Fransche leger veroverd. Bij de Duitse offensieven, begin 1918, werd ter ontlasting onzer heftig aangegrepen bondgenooten dit front.

nog uitgerekt en begreep de gansche linie van aan de zee tot vlak bij Ieper. Ons leger moes', alstoen, talrijke rugstellingen opwerpen om steeds een vijandelijken aanval, met aanzienlijke macht ingezet, te kunnen afdammen. Het was de hachelijke stond, waarop de Kimmelberg in 's vijands handen was gevallen, en 't Belgiësch leger toebe-reidselen maakte om het in zijn handen gebleven deel van België ten allen prijze te betwisten. Reusachtig wären de werken alsdan den troepen opgelegd en door hen, zooals altijd, met onverdroten ijver uitgevoerd. Overigens had de te verrichten zware arbeid geenszins vat op hunnen strijd lust, iets wat de Duitschers tot eigen schade ondervonden.

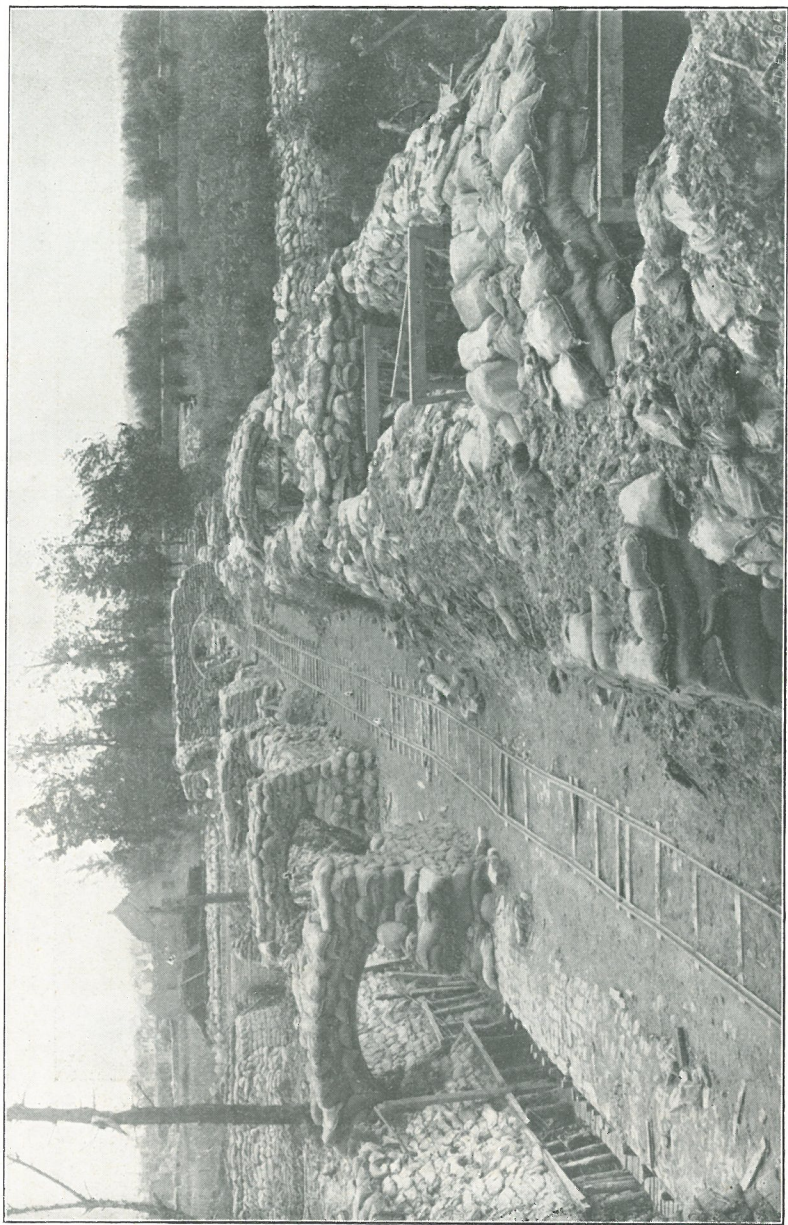
Aanstands bij het begin van hun groot offensief, legden dezen op 't Belgiësch front een aanzienlijke bedrijvigheid aan den dag. Niet alleen nam hunne artillerie de eerste liniën onder krachtig vuur, maar alle verkeerswegen, kantonementen, stations, werden, zoowel door kanon als vliegtuig, overvloedig bestookt. Talrijke, op alle fronten beproefde overrompelingen, werden met de meeste krachtdadigheid onthaald en afgeslagen.

6 en 18 Maart
1918
Gevechten aan
den
Reigersvliet.

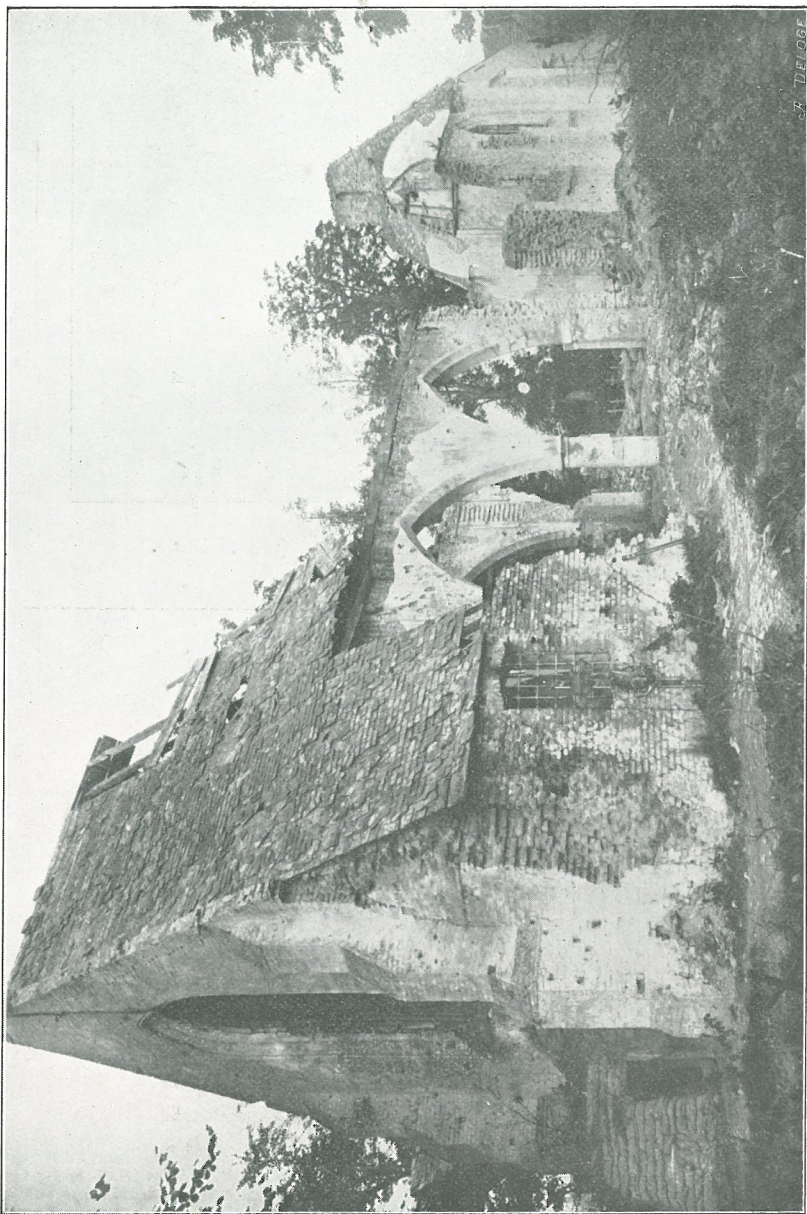
Tweemaal konden de meer aanzienlijke en met steun eener ontzaglijke artillerie gevoerde aanvallen vasten voet krijgen in de Belgische hoofdwacht aan den Reigersvliet, door bestanddeelen der divisie ruitery bezet. De tegenaanvallen, terstond door de troepen der zelfde divisie gedaan doorheen een geheel overstromd terrein en over loopbruggetjes van enkele mansbreedte, heroverden telkens gansch het schanswerk, waarbij

DIXMUDE. — De Doodengang (boyau de la mort) (Oogst 1917).

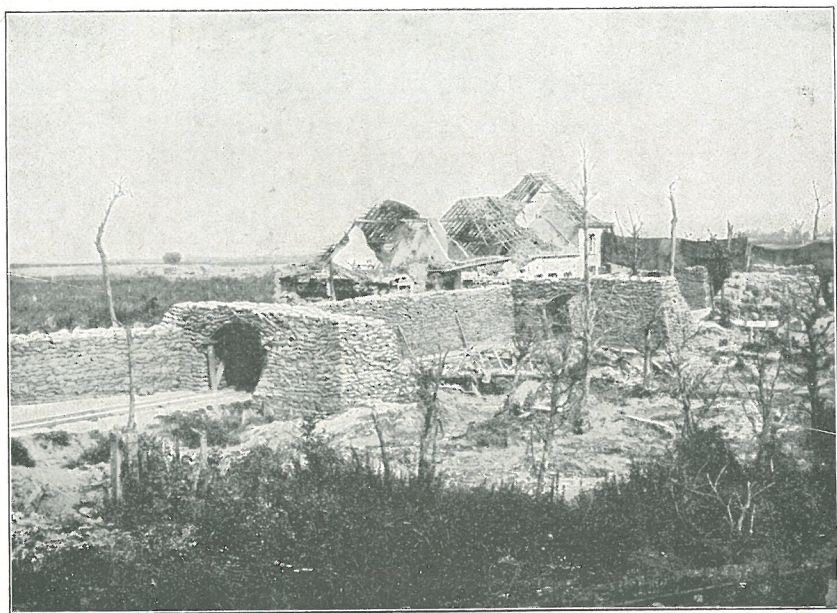
Algemeen zicht op den gang van Caeskerke naar Dixmude (Oogst 1916).

Kerk van Sint-Jacobs-Cappelle (September 1916),

DIXMUDE. — De Wilgengang (Maart 1916).

Panorama nabij de halte van Caeskerke naar Dixmude (Oogst 1916).

vijandelijke keurtroepen werden overhoop geworpen en honderden daarvan gevangen genomen. 's Tegenstrevers pogingen op Oud-Stuyvenskerke liepen niet beter af.

't Was echter op 17 April dat het Belgisch leger gelegenheid had zijn eerste zege te behalen in 1918, en een der eierzuchtigste plannen van den vijand te doen mislukken.

17 April 1918.
Slag
bij Merckem.

Deze was alsdan aan den voet van den Kimmelberg, van waar bij de stellingen van 't Belgisch leger in den rug bedreigde.

Aldaar liep zijn front van het Blankaartmeer en Langemarck uit, langsheen den zuiderkant van Ieper, van den Kimmelberg en Loere, naar het dorp Meteren, bewesten Bailleul.

Hij vatte dan 't voornemen op, door een saamgetrokken aanval, censdeels uit het zuid-westen van Yperen anderdeels uit het noorden dier stad ingezet, naar Poperinghe door te breken en de verdedigers van den uitsprong van Ieper in te sluiten en gevangen te nemen. Hij stuitte op de 3^e en 4^e legerdivisies vóór Merckem en bewesten Langemarck. De slag was voor den vijand een ware ramp, ofschoon hij met veel aanzienlijker krachten dan de onze aanviel. De 4^e legerdivisie bedwong alle stormloopen van den vijand, die geen duimbreed vooruit kon.

Tegenover de 3^e divisie, welke den vollen druk had te onderstaan, won de vijand aanvankelijk een weinig veld, bezuiden Kippe. Maar dit voordeel kwam hem zeer duur te staan. Door een onverwijlden tegenaanval der troepen van de 3^e divisie, met weergalooze onstuimigheid en prachtig initiatief uitgevoerd, werd hij met de

bajonet in de lenden tot zijne vertrekstellingen terruggeworpen, waarbij hij het terrein met dooden en gekwetsten bezaaid en 800 krijgsgevangenen in onze handen liet. Dit schitterend wapenfeit, door enkele bataljons tegen talrijke regimenten voltrokken, deed blijken waartoe degelijk gewapend en uitgerust Belgisch voetvolk, doelmatig gesteund door eene artillerie met geschikt tuig en voldoende schietvoorraad, in staat was. Elkeen, in 't Belgisch leger, voelde dien dag den zegewind waaien, en verbeidde met ongeduld de vergelding voor de beproevingen van 1914.

De gelegenheid bleef niet lang achterwege. Op 18 Juli brak het tegenoffensief van Maarschalk Foch los. Van dien heuglijken dag af, behaalden de verbonden legers winst op winst. En, met verbeterden ongeduld, den vurigen blik oostwaarts gericht, verbeidde het Belgisch leger zijn uur.

't Was op 28 September dat de gloriezon rees. Om 't voordeel der verrassing te bekomen, geschiedden alle voorbereidselen, samentrekken der troepen, toevoer betreffend artillerie, munitie, vliegwezen, luchtvaart, voorraad, enz., in 't geheim en 's nachts. In den nacht van 27 op 28, waren de troepen opgesteld en wachtten op het losbreken der artillerie-voorbereiding. Te 2 u. 30. — het uur H was 5 u. 30 — openden alle Belgische kanonnen, samen met een talrijke Fransche en Britsche artillerie, tegelijk het vuur, overstelpten 's vijands loopgraven met 'nen hagel van staal, en het Belgisch offensief in Vlaanderen, dat eerst zou eindigen met België 's bevrijding, was ingezet.

DERDE STAND.

HET BEVRIJDEND OFFENSIEF.

Het terrein waar zich het Belgisch offensief van 28 September ontwikkelde, was binst den oorlog het tooneel geweest van talrijke en verwoede gevechten, inzonderheid onder het Fransch-Britsch offensief van 1917, welk de Verbondenen tot den zuiderzoom van 't woud van Houthulst voerde en vat gaf op den Vlaanderenkam, waar het vasten voet kreeg van Passchendaele tot Zonnebeke. In April 1918, wegens de door de Duitschers bereikte aanwinst tusschen Yperen en den Kemmelberg, ontruimden de in den rug bedreigde Britsche troepen vrijwillig het veroverd terrein, waarbij zij de verkeerswegen achter zich vernielden. Het Belgisch leger moest dan zijn front wijzigen om het te verbinden met het Britsch leger, op de hoofdlijn: zuider-spits van 't meer Blankaert, westkant van Lange-marck, Wieltje, oostkant van Yperen.

't Is van daar uit, dat de Belgische troepen storm liepen.

Het terrein vóór hen was slechts een uitgestrekte woestenij. De dorpen bestonden nog enkel bij name, alle spoor van woning was geheel verdwenen. Alleen een vormeloze ophooping van onkenlijk puin, wees soms de plaats aan waar weleer de kerk stond. Het woud van Houthulst

was niets meer dan een onontwarbare hoop door-
eengeslagen en gebroken stammen, waar vooruit-
gang schier onmogelijk was. In de vlakke zelf,
bestond geen haag, geen boom in leven meer. Het
uitzicht van den omgeworpen bodem, met zijne
ontelbare granaatkuilen vol stilstaand en walg-
lijk water, was geheel veranderd. In dien door-
korven grond hadden de beken geenen afloop
meer en werden dezer oevers tot moerassen
herschapen. Een dag regen maakte van dien
omgewoelden grond een afschuwelijken poel.
Bovendien werd de gang er nog belemmerd door
ontelbare netten in ijzerdraad in allerlei richting
over de vlakke verspreid en vaak verborgen in
't aanwezige lage struikgewas. Alom was het
slagveld beheerscht door beton-schuilposten die,
met hunne mitrailleuses, den armen voetganger
binst zijne vordering in de vlakke bedreigden.

28 tot 30 Sep-
tember 1918.
Slag aan den
Vlaanderen-
kam.

Het offensief van 28 September zette in
tusschen Dixmude en Wieltje. Bijna gansch
't Belgisch leger (tien divisies op twaalf) nam er
deel aan, met het 2^e Britsche leger rechts en
enkele Fransche divisies in reserve. De gezamen-
lijke Belgische, Fransche en Britsche troepen
stonden onder bevel Z. M. den Koning der
Belgen.

De verrichting omvatte een hoofdaanval welke,
tusschen het meer van Blankaart en Wieltje in-
gezet, als eerste doel het Houthulswoud en den
Vlaanderenkam van Houthulst-Stadenberg-West-
roosebeke-Passchendaele-Broodseinde, moest
vermeesteren. Het welslagen daarvan te baat
nemend een bijaanval een, weinig later ingezet, de
drassige streek tusschen Dixmude en het meer

Blankaart doortrekken, den langs Eessen en Clercken loopenden kam veroverer, dan door een omvattende beweging Dixmude bemachtigen.

De voorziene vooruitgang overtrof aldus 8 kilometers, wat geweldig is zoo aan de buitengewone moeilijkheden van het terrein wordt gedacht.

De eenparige aandrift, het gloedvol verlangen ter bevrijding van 't land alle hinderpalen te breken, kwamen alle moeite te boven.

In den nacht van 27 op 28 September, dank zij ieders buitengewone inspanning zoo van het Opperbevel als van den eenvoudigen soldaat, was de gansche aanval ter plaatse voorbereid en voerde de artillerie, onverpoosd donderend, eene beschieting uit van enkele uren, als inleiding tot den aanval der infanterie.

Bij 't ochtendgloren op 28, snelde deze laatste achter hare spervuren voorwaarts.

Noch het afschuwelijk terrein, noch de met mitrailleuses bezette verweernesten konden haren opmarsch stremmen. Medegesleept door hunne officieren die zich zelve onbepoort opofferden, even als zij door zegelust vervoerd, braken onze voetgangers alle hindernissen waarbij zij soms hun eigen artillerie-spervuur, te traag naar hunnen zin, voorbij liepen om rasser den verfoeiden vijand te bereiken. De eerste liniën werden overweldigd, de Duitsche batterijen buit gemaakt alvorens te kunnen vluchten. Bij 't einde van den eersten dag strijd waren alle vijandelijke inrichtingen over 18 kilometer breedte en gemiddeld 6 kilometer diepte veroverd. Het ontoegankelijk Houthulsterwoud, opgepropt

met kanonnen en mitrailleuses, was schier gansch vermeersterd ; Passchendaele, Zonnebeke en Poelcappelle waren ingenomen. Woumen omsingeld. In enkele uren had de onweerstaanbare aanloop onzer infanterie meer bereikt dan in 1917 door drie maand hardnekkigen strijd was bekomen. Dien dag alleen, had zij meer dan 150 kanonnen en 6,000 gevangenen buit gemaakt.

's Anderendaags gesteund door een deel der artillerie welke met wilskracht en inspanning over een afgrijselijk terrein vordert, toog onze infanterie opnieuw ten aanval. Overal zwichtte de vijand voor haar, Dixmude werd ingenomen en 's avonds was gansch de Vlaanderenkam, van Eessen tot Passchendaele, van waar de vijand vier jaar lang onze stellingen had beheerscht en onze bewegingen afgespied, in ons bezit. Op de kruin was alleen het dorp Westroosebeke nog in 's vijands macht. De rechtervleugel van 't leger bereikte de heerbaan Rouselaere-Meenen.

Den 29ⁿ deed een nieuwe sprong Westroosebeke vallen en bracht het leger voorbij Zarren, Staden en Oostnieuwkerke..

Van dit oogenblik af zou de vordering tijdelijk vertragen. Inderdaad, den 29ⁿ was binst den dag een aanhoudende stortregen gevallen. In het trechterevelt lag alles onder slijk; over de wegen, of liever de verwarde sporen daarvan, rolde het gerij van granaatkuil in granaatkuil, tuimelde omver of verzonk in de modder. Achter elken wagen in den steek, werden eindeloze rijen voertuigen tot lange uren stilstand gedwongen, zonder voor- noch achterwaarts tegeraken. Mond-behoeften voor troepen en schietvoorraad voor kanonnen bleven achterwege. Nogmaals kwam

aller toewijding de natuurkrachten overwinnen. Duizenden arbeiders werden over banen en spoorbanen aan 't werk gesteld; de granaatputten werden met steenen en puin gevuld; honderden mannen, uit eigen beweging de zware wagens optillend, haalden deze uit de putten waarin zij gestort lagen en maakten de wegen vrij. Na eenige dagen was het gerijverkeer open, eerst zus en zoo, dan regelmatig. Ook de slag tegen het terrein was gewonnen. Binst den tijd der crisis hadden onze vliegtuigen, door regen en mist heen, onze eerste liniën van mondbehoefte voorzien.

Tot 29 September was alleen de Belgische infanterie in den strijd. De verbonden artillerie — Fransche en Britsche — had ons van 't begin af haar machtigen steun verleend; den 30ⁿ September trad de Fransche infanterie, tot dusver in tweede linie, op hare beurt in 't krijt.

Na talrijke plaatselijke gevechten bereikten onze en de Fransche troepen aldus, in de eerste dagen van October, de linie Zarren-westerkant van Hooglede-westerkant van Rouselaere. De toenemende vijandelijke tegenstand deed dan de Legerleiding besluiten alle noodige strijdmiddelen, vooral artillerie, te verzamelen tot een algemeen en beslissend treffen.

De eerste slag, een schitterende zege, had aldus ons leger tot meer dan 14 kilometers van zijne vertrekstelling gevoerd en in zulken stand geplaatst dat het de aan de kust opgestelde Duitsche troepen ernstig bedreigde. Ook verhaastte de vijand zich de ontruiming van Vlaanderen voor te bereiden; het hervatten van den stormloop ging deze spoed bijzetten.

14 tot 30
October 1918.
Slag bij
Thourout-
Thielt.

't Is op 14 October dat in Vlaanderen het tweede gedeelte van 't offensief, de slag bij Thourout-Thielt losbrak. Voor het Belgisch leger, ging dit offensief uit van 't front Zarren-westen van Rouselaere-Sint-Pieter. Ditmaal was het een gekenmerkte Fransch-Belgische verrichting. Trouwens, het welslagen van 't offensief in Vlaanderen verwachtend, had de verbonden Legerleiding einde September talrijke Fransche strijdkrachten achter 't Belgisch leger geplaatst. Het waren die krachten, 7^e en 34^e korps, welke, met een korps ruitery, werkdadig aan den aanval van 19 October deelnamen.

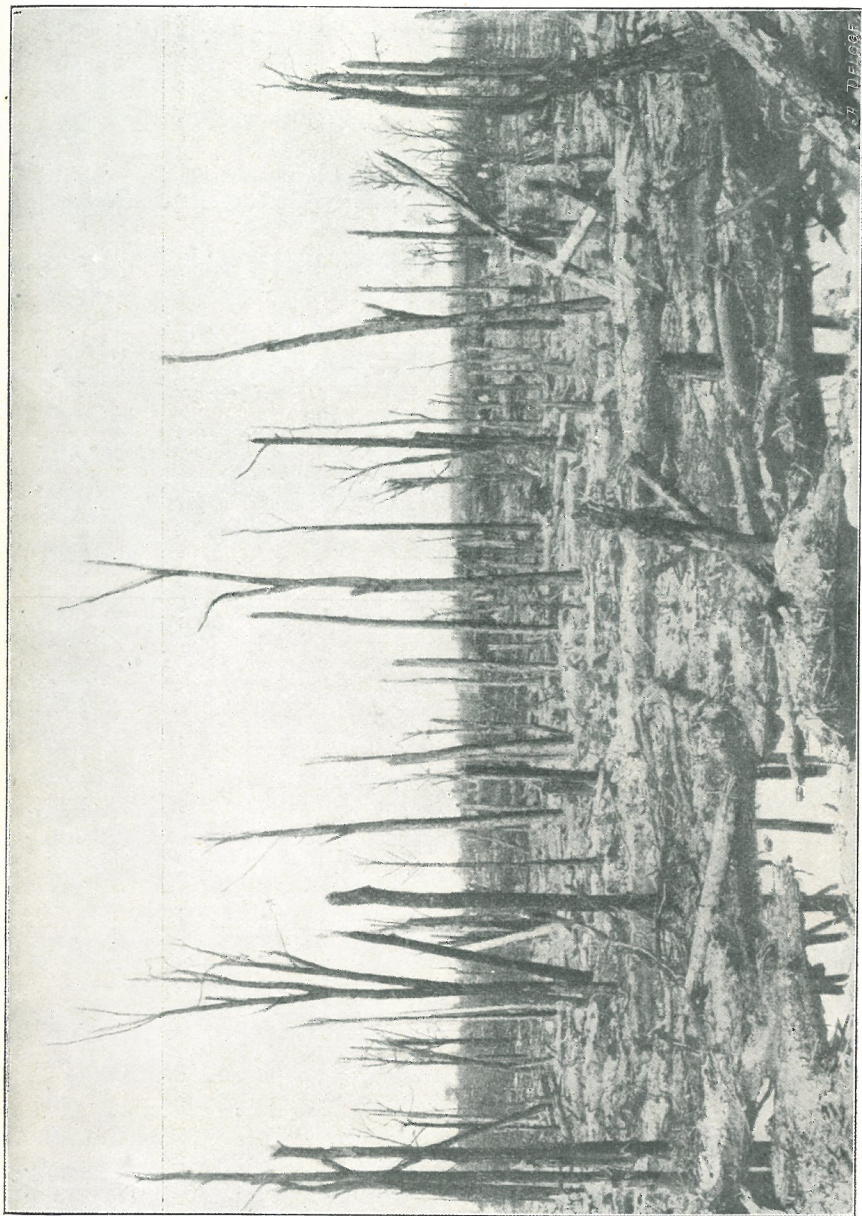
Voor dien aanval waren de strijdkrachten ingedeeld als volgt: in 't midden, moesten twee Fransche korpsen den gansch de streek beheerschenden kam Hooglede-Gits bemachtigen, Rouselaere langs 't noorden overvleugelen, de stad innemen en de verdediging der Mandelvaart, ten oosten van Rouselaere, in den rug aantasten en ten val brengen. Die groepeerings was dus met de hoofdrol belast. In 't noorden moest een Belgische groepeerings de vaart van Handzaeme overtrekken en naar Thourout oprukken, terwijl een andere Belgische groepeerings, bezuiden Rouselaere, het front tusschen Rouselaere en Ledeghem moest doorbreken, de Mandelvaart overschrijden en aan de Leie den rechtervleugel van 't leger dekken. Feitelijk werd dit plan niet stipt verwezenlijkt. De Franschen ontmoetten een koppigen, voet voor voet te breken weerstand; inmidels konden de Belgische groepeerings voor zich uit den vijand overhoopsnijten en van den eersten dag af aanzienlijke vordering maken.

't Is bij 't ochtendschemeren op 14 October dat, na eene artillerie-voorbereiding van drie minutèn, de infanterie over gansch het front ten aanval snelde. De Fransche infanterie, gesteund door stormwagens, besteeg de hellingen van het bergvlak van Hooglede, bemachtigde het dorp ondanks hardnekkig verzet en bereikte de baan Rouselaere-Thourout. Meer zuidwaarts, bestormde zij Beveren, tooneel van talrijke tegenaanvallen, en omsingelde Rouselaere. In aansluiting met haar, ten noorden, vermeesterde de Belgische infanterie de overgangen der vaart van Handzaeme, nam genoemd dorp alsook Cortemarck in. Bezuiden Rouselaere waren hare vorderingen nog aanzienlijker. Hier stond ze niet meer tegenover den terrein-warboel van Poelcappelle en Langemarck. Zij veroverde Rumbeke, Ouckene, Winkel-St-Eloi en rukte zoo ontstuimig vooruit dat de artillerie met moeite volgen kon. Bij 't einde van den dag was zij geraakt tot vlak bij Iseghem en Lendelede, na eene vordering van meer dan 8 kilometers. De overwinning was volledig, want 's vijands laatste vaste inrichtingen in Vlaanderen waren doorbroken, zijne strijdkrachten uiteengeslagen. Voortaan waren de verrichtingen der volgende dagen niets meer dan de uitbating van het welslagen op 14. Door onafgebroken aanvallen, braken de Fransch-Belgische troepen den laatsten tegenstand van den vijand, wiens aftocht weldra algemeen zou worden. Trouwens, van 16 October af ontwaakte op zijne beurt het overstroombd front van Dixmude tot Nieuwpoort en, langs de onder water staande beemden, trokken onze door niets meer te weerhouden soldaten den Yzer over.

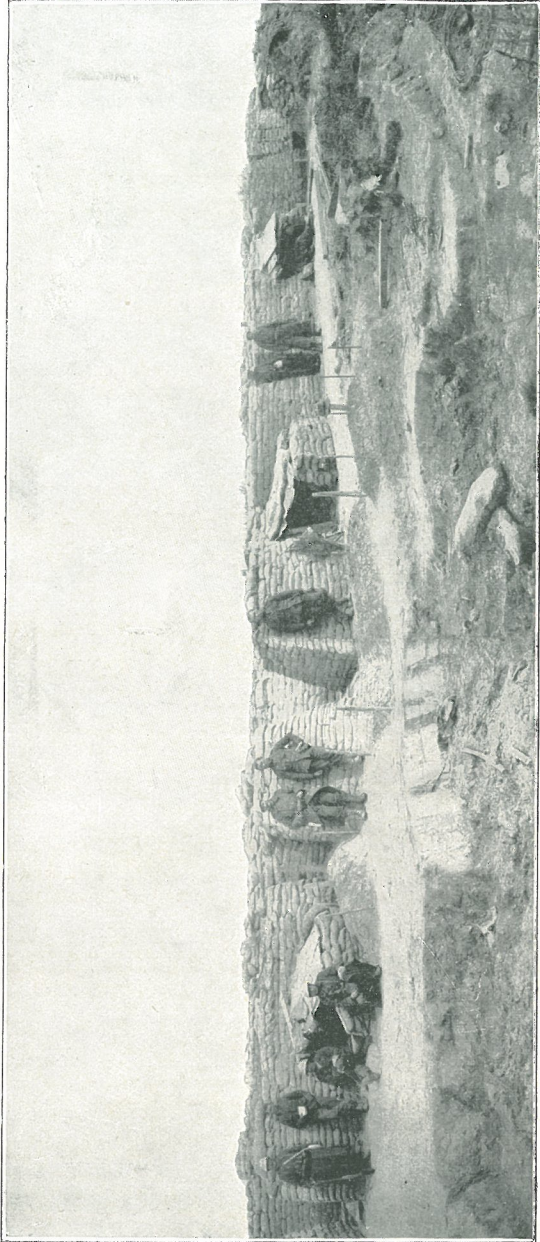
Op 16 October werden Thourout, Iseghem, Ingelmunster, door de Belgische troepen ingenomen. Onze onvermoeibare infanterie was tot de Leie geraakt omtrent Bavichove en reikte er de hand aan onze Britische bondgenooten die, op onzen rechtervleugel, insgelijks aanzienlijk waren gevorderd. Den 17ⁿ October was de vijand in algemeenen en overijlden aftocht oostwaarts met de Verbondenen op de hielen. Onze infanterie was te Oostende. Onze ruitery, welke de vijandelijke colonnes achterna zat, maakte 300 krijgsgevangenen alsook kanonnen buit, en kwam tot vlak bij Brugge; de Fransche troepen bereidden zich om Thielt binnen te trekken.

De Vlaanderenslag van 1918 was geëindigd. Behalve het ontruimen der Belgische kust en der stad Rijsel, er door teweeggebracht, had hij een nieuw deel van 's vijands front geheel doorbroken en den reeds hachelijken toestand van eenen tegenstander met ontoereikende reserves en gedund materieel, steeds bedenkelijker gemaakt. De verslagen Duitschers kwamen eerst op verhaal aan de Leie en de afleidingsvaart van Deynze naar de Hollandsche grens.

Tot daar stieten onze troepen uitsluitend op achterhoeden. 't Is op 20 October dat het Duitse verzet toenam. Deze en de volgende dagen werden besteed om, langs het front van Landeghem tot de Hollandsche grens, den vijand aan gene zijde der afleidingsvaart te werpen, welke uitslag werd bereikt bij 't einde der maand October, na een groot aantal plaatselijke gevechten waarbij onze troepen alle mitrailleusenesten, door den vijand uiterst taai verdedigd, een voor een ontrukte. Begin November, ten gevolge der

Park van 't kasteel te Merckem (1917).

Loopgraaf der eerste linie, 1 km. benoorden Steenstraat (Oogst. 1916).

voordeelen behaald door de Verbonden troepen welke den overtocht der Leie konden afdwingen en, stroomopwaarts Gent, naar de Schelde vorderden, verzwakte de weerstand aan de afleidingsvaart. Onze troepen namen zulks te baat om dadelijk vasten voet te zetten op den oosteroever. Bij den wapenstilstand hadden zij geheel de streek gezuiverd tusschen de afleidingsvaart en de vaart van Terneuzen, op welker westeroever de vijand vruchteloos had gepoogd zich staande te houden. Zij raakten den westkant van Gent en hadden voeling met onze Fransche bondgenooten aan de Schelde, bezuiden Eecke. Daar vond op 11 November de wapenstilstand ons leger gereed om, in overleg met onze bondgenooten, den overtocht der Schelde af te dwingen en naar 't midden van 't land op te rukken. Alzoo ware Gent heelemaal aan beschieting ontkomen. Trouwens werd geen kanonschot op de stad gelost.

Het offensief eindigde dus met 's vijands overgave. Noch verliezen, noch vermoeienissen, hadden eenigen vat op den strijdlust van ons leger, steeds blakend van verlangen om ter bevrijding zijner haardsteden vooruit te rukken. Het had nochtans reeds onmetelijke uitslagen bereikt. Buiten de machtige hulp aan de gemeenschappelijke zaak der Verbondenen verleend, had het aan de wereld getoond dat België, in 1914 opgestaan om tegen een onrechtvaardige aanranding zijne eer te verdedigen, nog trilde van dezelfde gevoelens en dezelfde geestdrift. De bevrijdende overwinning bracht het zegevierend leger de billijke belooning voor zijne onverdiende beproevingen van 1914, voor zijn leed en zijn zwoegen van 1915, 1916 en 1917.

31 October tot
3 November
1918.
Slag aan de
Leie en de
afleidingsvaart
der Leie.

LIJST DER FOTOPLATEN

	Bladz.
Z. M. DE KONING DER BELGEN	3
CAESKERKE : Panorama bij de Halte (Oogst 1916) . . .	38
Id. : Gang van Caeskerke naar Dixmude (Oogst 1916)	36
DIXMUDE : De Bloemmolen (Oogst 1914).	18
Id. : De Bloemmolen (October 1918)	18
Id. : De Doodengang (Oogst 1917)	35
Id. : De Wilgengang (Maart 1916).	38
MERCKEM : Het park van 't kasteel (1917)	49
NIEUPOORT : Strijdpst van den Majoor der wacht in de Pijlschans (Maart 1915).	15
OUD-STUYVEKENSKERKE : De toren (November 1914) . .	17
Id. : De toren (Februari 1917).	17
PERVYSE : Overstroming vóór de statie (September 1916).	16
ST.-JACOBS-CAPPELLE : Puinen der kerk (September 1916).	37
STEENSTRAAT : Loopgraven der 1 ^{ste} linie (Oogst 1916) .	50

MER DU NORD

FLANDRE

FLANDRE OCCIDENTALE

ANVERS

FLANDRE ORIENTALE

BRABANT

LIMBOURG

LILLE

HAINAUT

NAMUR

LIÈGE

NAMUR

LUXEMBOURG

GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG

Nieuport, Westende, Furnes, Dixmude, Zenne, Cortemarck, Handzaeme, Woumen, Lac Blanc, Steenstraat, Lizerne, Boesinghe, Poperinghe, Meteren, Baileul, Ypres, Menine, Loche, M1, Kimmel

Gand, Deynze, Eecklo, Termonde, Lokeren, Landeghem, Thielt, Oostnieuwkerke, Westroosebeke, Langemarck, Zonnebeke, Broodseinde, Willeltje, Winkel-St. Elie, Bavichove, Beveren, Ledeghem

Anvers, Wavre-St-Catherine, Waelhem, Louvain, Hautem-St-Marguerite, Tirlumont, Neerysche, Aerschot, Rotselaer, Diest, Haelen

Liège, Herve, Visé, Lixhe, Waremme

Namur, Dinant, Givet

Calais, Dunkerque

PRUSSIE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

FRANCE

CHAMP DE BATAILLE DE L'YSER = SLAGVELD AAN DEN IJZER = BATTLEFIELD OF THE YSER.

LÉGENDE = LEGENDE = EXPLANATIONS

- Défenses belges = Belgische verweerwerken = (1918) Belgian defences.
- Défenses allemandes = Deutsche verweerwerken = (1918) German defences.
- Inondations tendues = Verwekte overstroomingen = Inundations stretched.
- Barrages allemands = Deutsche versperringen = German barrages.
- Dignes = Dijken = Dams.
- Barrages belges = Belgische versperringen = Belgian barrages.
- Sites conservés = Behouden oorden = Maintained sites.
- Bornes limites de l'invasion (érigées par le B.T.C.) = Grenspalen van den Inval (opgericht door de B.T.C.) = Memorial-stones on the limit of the invasion (erected by the B.T.C.).

MER DU NORD
 NOORDZEE
 NORTH SEA

B 14949. — 3,000 ex.

U
ST
A